

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Бурятия

Администрация МО " Бичурский район "

МБОУ "Шибертуйская СОШ"

РАССМОТРЕНО

на заседании МО

 Цыбенова Е.Ц.

Протокол №1
от «30» 08 2024 г.

СОГЛАСОВАНО

заместитель директора

по УР

 Будаева Т.Ц.

Протокол №1
от «30» 08 2024 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

Шоймполова Ю.Ю.

Приказ №1
от «30» 08 2024 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Бурятская литература »

для обучающихся 10 – 11 классов

Составитель: Ешиева Соелма Ринчинимаевна,
учитель бурятского языка и литературы

у.Шибертуй 2024г

Пояснительная записка

Учебный предмет «Бурятская литература» - часть образовательной области «Филология». Бурятская литература является одним из основных источников обогащения родной речи учащихся, формирования их речевой культуры и коммуникативных навыков. Изучение языка художественных произведений способствует пониманию учащимися эстетической функции слова, овладению ими стилистически окрашенной речью.

Цель учебного предмета

Изучение процесса становления и развития национальной литературы, формирование у школьников целостного представления о бурятской литературе как художественной системе, входящей в общекультурный процесс.

Основные задачи литературного образования

Познакомить учащихся с произведениями устного народного творчества, с лучшими произведениями разных родов литературы: эпос, лирика, драма, в которых отражены философия, нравственные качества народа;

- формирование представлений о литературе как виде словесного искусства;
- формирование и развитие умений творческого, эстетического чтения, приводящих к самостоятельности взглядов при анализе художественных произведений;
- приобщение учащихся к литературным ценностям своего и других народов;
- развитие и воспитание интеллектуальной и эмоциональной культуры личности, умения логически рассуждать, сравнивать, сопоставлять различные теоретические понятия и термины литературоведения.

Место комплексного учебного предмета в учебном плане

Бурятская литература изучается в 10 - 11 классе в объёме 1 часа в неделю, 34 часа в год.

Основное содержание курса «Бурятская литература» 10 класс

Литература – үгын искусство. Литературын онсо өөрын шэнжэ. Литературын болбосоруулха, хүмүүжүүлхы үүргэнь.

Арадай аман зохёол. Аман зохёол суглуулагшад ба шэнжэлэгшэд. Арадай аман зохёолой шүлэглэмэл, прозын, зүжэглэмэл жанрууд. Гэсэр - буряад арадай элитэ эпос. Абай-Гэсэр үльгэр шэнжэлэгшэд. Гэсэрэй юһэн халаа, гол удха.

Монголой нюуса тобшо. Урданай монгол аман зохёолой барагдашагүй гүн баялиг, угай бэшэг. Ази, Европын эрдэмтэдэй шэнжэлэлгэ.

Хубисхалай урдахи уран зохёол. Буряадай түрүү багшанар, эрдэмтэд (Я.А.Болдонов, М.Махусаев, Р.Номтоев, Д.Банзаров, Г.Гомбоев, М.Хангалов г.м.) Буряадуудай түүхэ болон угай бэшэгүүд. Ринчин Номтоев уран зохёолшо, эрдэмтэ лама, оршуулагша.Түбэд-монгол, орос-монгол толинууд, «Аршаанай дуһал» тайлбары зохёол тухай.

Эрдэни-Хайбуун Галшиевой намтар, зохёохы зам. Брайбуун дасанда дооромбо ламын үндэр зиндаада хүртэһэн. «Бэлиг-үүн толи» «Субашид» гэһэн зохёолой жанрта дүтэрхы уран найханай аргаар бэшэгдэһэн хургаалай зохёол. үү

Хорёод онуудай уран зохёол. Уран зохёолшодой түрүүшын эмхи. Хорёод онуудтахи буряад литературынын тематикын гол урасхал. Рассказ жанрай бии бололго ба хүгжэлгэ. Базар Барадинай намтар, зохёохы зам. «Ехэ Абжаа удаган» драма. Солбоной Туяа (Петр Данбинов) намтар, зохёохы зам.»Цветостепь»

Гушаад онуудай уран зохёол. Буряад искусство, дитературын амжалтанууд. 1934 он уран зохёолшодой нэгэдэхи съезд. Уран зохёолой хэблэлэй хэрэг ябуулга. Оршуулгын ажаябуулга. Туужын жанрай бии бололго ба хүгжэлгэ. Ц.Доной намтар, зохёохы зам «Хиртэһэн нара». Хоца Намсараевай намтар, зохёохы зам «Тиимэ байгаа». Бабаасан Абидуев намтар, зохёохы зам. Үхибүүдтэ зорюулһан зохёолнуудын «Тэхэ Бабанын түүхэ», «Шаалай Шаанай хоер», «Эрэн гүрөөһэ эмээллэгшэ» г.м.

Дайнай үеын уран зохёол (1941-1945). Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай үедэ бүхы литературынын ябаса, удха, уран зохёолшодой ажабайдал шэнэ мүрөөр ябаһан тухай. Дайнай үеын буряад уран зохёолой онсо шэнжэ. Дайнай үеын уряа шүлэгүүд, поэмэнүүд Ж.Тумунов «Дайнай үеын дэбтэрһээ».

Дайнай һүүлээрхи үеын уран зохёол. Буряад литературынын жанрнууд соо оройнь боложо романай жанр тобойн ургалга. Уран зохёол соо эгээл үргэн удхатай, орёо байгуулгатай роман гээшэ хүгжэжэ байһан буряад литературынын нэрэ солые өөдөн үргэжэ, тэрэнэй туйлаһан бүхы дүй дүршэлынь харуулалга. Ж.Тумунов «Нойрһоо һэриһэн тала»-буряад литературынын түрүүшын роман. Х.Намсараев «Үүрэй толон». Ч.Цыдендамбаев «Банзарай хүбүүн Доржо». Доржо Банзаровой эрдэм шэнжэлэлгын ажалнууд тухай

Буряад литератураар тематическа түсэблэлгэ

10 - дахи класс

№	Хэшээлэй темэнүүд	Үгтэһэн саг	Жэшээтэ сагай болзор	Фактическа сагай болзор
1	Литература - үгын искусство. Арадай аман зохёол	9		
2.	Арадай аман зохёол суглуулагшад ба шэнжэлэгшэд. Арадай аман зохёолой			
3	Арадай аман зохёолой түхэлнүүд ба жанрнууд Шүлэглэмэл жанрнууд			
4	Арадай аман зохёолой прозын жанрнууд			
5	Арадай аман зохёолой зүжэглэмэл жанрнууд			
6	Гэсэр-буряад арадай эпос			
7	Гэсэр-буряад арадай эпос			
8	Монголой нюуса тобшо - урданай монгол аман зохёолой барагдашагүй баялиг			
9	Шалгалтын ажал			
10	Хубисхалай урдахи уран зохёол. Буряадуудай	4		

	угай бэшэгүүд тухай			
11	Ринчин Номтоев «Аршаанай дуһал»			
12	Эрдэни-Хайбзуун Галшиев «Бэлиг-үүн толи»			
13	Шалгалтын ажал			
14	Хорёод онуудай уран зохёол	4		
15	Базар Барадин «Ехэ Абжаа удаган»			
16	Солбоной Туяа «Цветостепь»			
17	Рефератуудые шагналга			
18	Гушаад онуудай уран зохёол.	5		
19	Ц.Дон намтар, зохёохы зам «Хиртэһэн һара»			
20	Хоца Намсараев намтар, зохёохы зам «Гиимэ байгаа»			
21	Бабаасан Абидуев. Үхибүүдтэ зорюулһан зохёолнууд.			
22	Шалгалтын хүдэлмэри			
23	Дайнай үеын уран зохёол (1941-1945)	5		
24	Дайнай үеын уряа шүлэгүүд, поэмэнүүд			
25	Ж.Тумунов «Дайнай үеын дэбтэрһээ»			
26	«Талын бүргэд»			
27	Шалгалтын хүдэлмэри			
28	Дайнай һүүлээрхи үеын уран зохёол	6		
29	Ж.Тумунов «Нойрһоо һэриһэн тала»-буряад литературынын түрүүшын роман			
30	Х.Намсараев «Үүрэй толон»			
31	Ч.Цыдендамбаев «Банзарай хүбүүн Доржо»			
32	Доржо Банзаровай эрдэм шэнжэлэлгын ажалнууд тухай			
33	Шалгалтын хүдэлмэри			
34	Жэл соо үзэһэнөө дабталга	1		
	Хамта	34		

Основное содержание курса «Бурятская литература» 11 класс

Буряад уран шүлэгүүдэй хүгжэлтын шэнжэнүүд. Хорёод оной һүүл багһаа пөздүүдэймнай буряад шүлэгэйнгөө байгуулгые, уран аргуудые баяжуулхын, нарижуулхын талаар оролдолго гаргалга. Түрэлхи хэлэнэйнгээ түргэн ба удаан аялган хоёрой шанар дээрэ һуурилжа, метрическэ системын ритмикэ байгуулгын туршалга хэлгэ. Поэтическэ хэлэнэй аргууд. (параллелизм, анафора, инверси, риторическа асуудал, риторическа хандалга, антитеза, градаци, пауза г.м.) Шүлэглэмэл зохёолнуудай жанруудай янза. Япон арадай «шокку», «танка» жанрай шүлэгүүд. Дондок Улзытуевай лирическэ миниатюранууд. Намжил Нимбуев «Шүдэрлэһэн сахилгаанууд». Сонедүүд тухай. М.Самбуев «Арбан табан дуун». Дондок Улзытуев «Ая ганга».

Буряад прозын хүгжэлтын шэнжэнүүд. Эпическэ зохёол бэшэхэ гол аргууд (юрэ хөөрэлгэ, диалог, зураглан харуулалга (пейзаж, портрет, характеристикэ) г.м. Уран

зохёолой сюжет ба үйлын хүгжэлтэ. (экспозици, уялдуулагша, үйлын эршэдэлгэ, түгэсхэгшэ). Прозын зохёолой жанрууд. Ч.Цыдендамбаевай, Д. Эрдынеевэй, А. Лыгденовэй расказуудые үзэлгэ. Ц-Д.Хамаевай туужа. Д- Р. Батожабайн «Төөригдэһэн хуби заяан»- буряад литературынын түрүүшын роман-трилоги.

Буряад драматургийн хүгжэлтын шэнжэнүүд. Драматическа зохёолнуудай жанрууд тухай (түүхэтэ драма, сатирическэ комеди, хүхюун зугаатай водевильнүүд, детективнэ зүжэг, хронико-зүжэг, мелодрама, шүлэглэмэл драма.. Оперно болон балетнэ драматурги. Буряад драмын мэдээжэ артистнар. Бато-Мунко Пурбуев «Эрхэхэ наран». Буряад кинофильмнуудай хүгжэлтэ. Буряадай мэдээжэ кинорежиссёрнууд Арьяа Дашиев, Барас Халзанов, Солбон Лыгденов, Баир Дышенов, Олег Юмов.

Буряад литератураар тематическа түсэблэлгэ

11 - дэхи класс

№	Хэшээлэй темэнүүд	Үгтэһэн саг	Жэшээтэ сагай болзор	Фактическа сагай болзор
1	Буряад уран шүлэгүүдэй хүгжэлтын шэнжэнүүд	12		
2	Буряад шүлэгүүдэй байгуулга			
3	Поэтическэ хэлэнэй аргууд			
4	Шүлэглэмэл зохёолнуудай жанруудай янза			
5	Япон арадай «хокку», «танка» жанрай шүлэгүүд			
6	Дондок Улзытуевай лирическэ миниатюранууд			
7	Намжил Нимбуев «Шүдэрлэһэн сахилгаанууд»			
8	Сонедүүд тухай. М.Самбуев «Арбан табан дуун»			
9	Оршуулгын ажал			
10	«Байгалай толон» 1-14 боти			
11	«Байгалай толон» 1-14 боти			
12	Шалгалтын хэшээл			
13	Буряад прозын хүгжэлтын шэнжэнүүд	13		
14	Эпическэ зохёол бэшэхэ гол аргууд			
15	Уран зохёолой сюжет ба үйлын хүгжэлтэ			
16	«Булагай эхин» хрестоматяар хүдэлэлгэ			
17	«Булагай эхин» уран уншалга			
18	Антология Литературы Бурятии XX-XXI века Проза			
19	Антология Литературы Бурятии XX-XXI века Проза.			
20	Д. Эрдынеев «Сагай хоер шэнжэ»			
21	А. Лыгденовэй зохёолнууд			
22	Ц-Д. Хамаев «Ута намарай сэсэг» туужа			
23	Уран зохёолой комплексно анализ			
24	Антология бурятских романов			
25	Антология бурятских романов			

26	Шалгалтын ажал			
27	Буряад драматургийн хугжэлтын шэнжэнүүд	9		
28	Базар Барадин «Великая сестрица-шаманка»			
29	Доржо Эрдынеев «Бальжан хатан»			
30	Цырен Шагжин «Будамшуу»			
31	Бато-Мунко Пурбуев «Эрьехэ наран»			
32	Хэшээл - сценкэ			
33	Буряад кинофильмнуудай хугжэлтэ, буряадай мэдээжэ кинорежиссернууд.			
34	Творческо практикум: Сценари яагаад бэшэдэг бэ?»			
	Хамта	34 час		

Основные виды деятельности по освоению литературных произведений:

- Заучивание наизусть стихотворений;
- Осознанное чтение художественных произведений разных жанров;
- Выразительное чтение художественного текста;
- Заучивание наизусть отрывков из прозаических текстов;
- Различные виды пересказа;
- Анализ текстов;
- Составление планов;
- Инсценирование сценок.

Требование к уровню подготовки учащихся

В результате изучения литературы ученик должен:

Знать / понимать

- содержание изученных литературных произведений;
- основные факты жизненного и творческого пути классиков бурятской литературы;
- изученные теоретико-литературные понятия.

Уметь

- анализировать художественный текст;
- составлять план и тезисы прочитанного;
- выделять и формулировать тему, идею произведения;
- характеризовать героев;
- характеризовать особенности сюжета, композиции, роль изобразительно-выразительных средств;
- выразить своё отношение к прочитанному;
- выразительно читать произведения, учить наизусть стихи, отрывки из произведения.